

ПРОПОЗИЦІЇ
Міністерства юстиції України
до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України
«Про ринок електричної енергії» щодо застосування алгоритму розподілу
коштів з поточного рахунка із спеціальним режимом використання»,
внесеного народними депутатами України Герусом А.М.,
Гриб В.О. та іншими

(реєстр. № 11301-д від 18 липня 2024 року)

до другого читання

Міністерство юстиції України *не підтримує* проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про ринок електричної енергії» щодо застосування алгоритму розподілу коштів з поточного рахунка із спеціальним режимом використання» (далі – проєкт Закону № 11301-д).

Згідно з порівняльною таблицею проєкту Закону № 11301-д (підготовленій до другого читання та оприлюдненій на сайті Верховної Ради України 18 листопада 2024 року) розділ XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» (далі – Закон) пропонується доповнити пунктами 10⁵, 10⁶, 10⁷, якими передбачається зупинення вчинення виконавчих дій у виконавчих провадженнях, боржниками за якими є учасники ринку електричної енергії.

Так, відповідно до пунктів 10⁶, 10⁷ цього розділу Закону (у редакції проєкту Закону № 11301-д) тимчасово, на час дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» зупиняється вчинення виконавчих дій та заходів примусового виконання рішень (у тому числі накладення арешту на майно та грошові кошти) у виконавчих провадженнях за грошовими зобов'язаннями, за якими боржниками є учасники ринку електричної енергії, перелік яких із зазначенням номерів судових справ оприлюднюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на її офіційному вебсайті, а саме:

гарантований покупець перед постачальниками універсальних послуг та виробниками електричної енергії, на яких покладено виконання спеціальних обов'язків із забезпечення доступності електричної енергії для побутових споживачів;

гарантованого покупця перед виробниками електричної енергії з альтернативних джерел енергії за договорами про купівлю-продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом та договорами про надання послуги із забезпечення підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел за механізмом ринкової премії;

виробників електричної енергії з альтернативних джерел енергії (які перебувають у балансуєчій групі гарантованого покупця або яким

СЕД АСКОД

Міністерство юстиції України

№ 6856-11.6.2-24 від 22.11.2024

Підписувач Стефанішина Ольга Віталіївна

Сертифікат 382367105294AF9704000000C3152B017D0FD302

Дійсний з 06.09.2024 17:30:53 по 06.09.2026 17:30:53

надається підтримка за механізмом ринкової премії) за договорами про купівлю-продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом щодо оплати частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця та договорами про участь в балансуєчій групі гарантованого покупця щодо відшкодування частки вартості врегулювання небалансу електричної енергії балансуєчій групі гарантованого покупця та вартості відхилення.

З огляду на це слід зазначити, що відповідно до Конституції України Україна є правова держава, в якій визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (стаття 1, частини перша, друга статті 8, частина друга статті 19 Конституції України).

Закріплення на законодавчому рівні положень щодо зупинення вчинення виконавчих дій у виконавчих провадженнях, боржниками у яких є учасники ринку електричної енергії (тобто мораторіїв на виконання таких судових рішень), призведе до неналежного виконання судових рішень та порушення конституційного принципу, передбаченого статтею 129¹ Конституції України, згідно з яким судові рішення ухвалюються іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України, а також до порушення прав та законних інтересів стягувачів, на користь яких винесені відповідні судові рішення.

Конституційний Суд України неодноразово наголошував, що виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, законодавчо визначений комплекс дій, спрямованих на захист і відновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави; невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом (рішення від 13 грудня 2012 року № 18-рп/2012, від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012, від 26 червня 2013 року № 5-рп/2013).

Позитивний обов'язок держави щодо забезпечення виконання судового рішення передбачає створення належних національних організаційно-правових механізмів реалізації права на виконання судового рішення, здатних гарантувати здійснення цього права та обов'язковість судових рішень, які набрали законної сили, що неможливо без їх повного та своєчасного виконання (абзац восьмий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного суду України від 15 травня 2019 року № 2-р(II)/2019 (щодо забезпечення державою виконання судового рішення).

Крім того, проблема невиконання рішень національних судів є основною причиною звернення осіб до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд), який у своїх рішеннях покладає відповідальність за тривале невиконання рішення суду на державу, у разі якщо через запроваджене нею державне регулювання вона унеможливує примусове виконання рішення.

Відповідно до позиції Європейського суду грошова вимога, підтверджена остаточним судовим рішенням, розглядається як «майно» у значенні статті 1 Першого протоколу до Конвенції (див. пункт 90 рішення «*Котов проти росії*» від 03 квітня 2012 року [ВП], заява № 54522/00).

Будь-яке втручання у право на мирне володіння майном має бути законним та здійснене в інтересах суспільства. Крім того, втручання у право власності має не тільки переслідувати як за фактами, так і в принципі, «законну мету» в «загальних інтересах», але також має існувати розумне співвідношення пропорційності між використаними засобами та метою, яка має бути досягнута будь-якими заходами, застосованими державою, включаючи заходи, спрямовані на здійснення контролю за користуванням власністю. Тобто має бути досягнуто «справедливого балансу» між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основних прав особи (див. пункт 35 рішення у справі «*Вишинський проти Польщі*» від 24 березня 2022 року, заява № 66/12).

Європейський суд у своїх рішеннях неодноразово наголошував, що хоча національні органи влади безпосередньо обізнані щодо свого суспільства та його потреб, та знаходяться у кращому становищі, ніж міжнародний суддя для з'ясування того, що є «суспільним інтересом». Законні інтереси суспільства вимагають справедливого розподілу соціального та фінансового тягаря. Цей тягар не може покладатись на одну конкретну соціальну групу, якими б важливими не були інтереси інших груп або суспільства в цілому (див. пункт 179 рішення Великої палати «*Hutten-Czapska v. Poland*» від 19 червня 2006 року, заява № 35014/97).

Відповідно до практики Європейського суду обов'язковість виконання судового рішення є невід'ємною частиною судового розгляду, гарантованого статтею 6 Конвенції, відповідно до якої:

«1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...».

У пілотному рішенні у справі «*Юрій Миколайович Іванов проти України*» (від 15 жовтня 2009 року, заява № 40450/04), яке стосувалося невиконання або тривалого виконання остаточних рішень національних судів, винесених проти держави, Європейський суд зазначив, що *право на суд, захищене статтею 6 Конвенції, було б ілюзорним, якби національна правова система Високої Договірної Сторони дозволяла, щоб остаточне, обов'язкове для виконання судове рішення залишалося невиконаним на шкоду будь-якій зі сторін*. Ефективний доступ до суду включає право на виконання судового рішення без невинуватених затримок (див. пункт 51 рішення).

У такому самому контексті відсутність в особи можливості домогтися виконання судового рішення, винесеного на її користь, становить втручання у право на мирне володіння майном, в розумінні першого речення пункту 1 статті 1 Першого протоколу (див. пункт 52 рішення).

Європейський суд зазначив, що усі фактори, які спричинили затримки у виконанні судових рішень, перебували в межах контролю української

влади, а, отже, Україна несе повну відповідальність за таке невиконання (див. пункти 83–85 рішення).

12 жовтня 2017 року в рішенні у справі *«Бурмич та інші проти України»* Велика палата Європейського суду виключила із списку заяв, що підлягають розгляду, 12143 заяви проти України та встановила, що порушення прав, гарантованих Конвенцією, свідчать про наявність в Україні системної проблеми тривалого невиконання рішень національних судів, винесених проти держави.

Водночас практика Європейського суду щодо України свідчить, що держава може нести відповідальність і за невиконання чи тривале невиконання судових рішень, боржниками за якими є приватні особи.

Відповідно до позиції Європейського суду держава має позитивний обов'язок створити систему виконання рішень, яка була б ефективна як в теорії, так і на практиці і гарантувала виконання рішення без неналежних затримок (див. пункти 83, 84 рішення у справі *«Фуклев проти України»* від 07 червня 2005 року, заява № 71186/01).

Враховуючи викладене, зупинення вчинення виконавчих дій у виконавчих провадженнях, боржниками за якими є учасники ринку електричної енергії, унеможливить примусове звернення стягнення на кошти таких категорій боржників, що матиме наслідком невиконання остаточних судових рішень і покладе відповідальність за таке невиконання на державу.

Повідомляємо, що проєкт Закону в комітетах та на пленарних засіданнях Верховної Ради України супроводжуватиме заступник Міністра юстиції України відповідно до розподілу функціональних повноважень.

**Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України –
Міністр юстиції України**

Ольга СТЕФАНШІНА